

דעת גדולי ישראל על ברסלב

זאת למודעי, גיליון זה לא נכתב ח"ו למען הרבות מחלוקות ושנאה בעם ישראל, אלא לאחר שתיקה ארוכה לנוכח פרסומיה הצבעוניים של חסידות ברסלב, שכמעט ואין כנגדם פוצה פה ומצפץ. שתיקה זו גרמה ליהודים רבים לחשוב שכאילו אלו הם פניה של היהדות, או לחשוב שדרך ברסלב לגיטימית לעבודת ה'.

בין חסידי ברסלב עוברת מסורת שכאשר רצה ר' נתן להדפיס את כתבי רבו, סיפר שאוסף כסף עבור הכנסת כלה, ובמעות שאסף הדפיס מספרי ברסלב (חיי נפש אות ס). גם כיום חסידי ברסלב ממשיכים בדרכו, וברצותם לצודד נפשות, מפרסמים בעיקר את החלקים הטובים והמושכים בכתביהם כמו "אין ייאוש בעולם כלל", ואת החלקים המחשידים מסתירים או מעוותים כדי לא לגרום ליראי ה' סלידה מדרכם¹.

יהודים רבים מתפללים, מדוע גדולי ישראל מתנגדים לברסלב? איזו רעה חולה מצאו בתנועה שמקרבת המוני יהודים לאביהם שבשמים, וליבם השבור של יהודים כ"כ רבים התחזק מכך? אך המעיין בדברים יווכח, שאכן דרכה של ברסלב רחוקה מאד מדרך היהדות בנושאים רבים, שלא תמיד גלויים ומפורסמים למי שלא מכיר את כתבי ברסלב.

הנושא המרכזי בברסלב הוא העבודה סביב ה'צדיק', שכפי שנבאר את דעתם של גדולי ישראל, גובל בעבודה זרה² ליתר ביאור, נציג כאן כמה ציטוטים מכתבי ברסלב (להבנת הנושא נחוץ לקרוא את כל הציטוטים):

נתפס אצלם, שר' נחמן 'צדיק האמת'³, שומע את אנחותיהם.

"הצדיק שומע כל האנחות של הדביקים בו, כי ממנו תוצאות חיים לכל אחד" (ליקוטי מוהר"ן ח').

הוא בבחינת 'מקומו של עולם',

"הצדיק זוכה להיות נכלל בבחי' מקומו של עולם שעי"ז יודע מקום של כ"א". (ליקוטי הלכות העושה שליח לגבות חובו וכו' ה' יח)

והוא שופט את כל באי העולם בראש השנה.⁴

"לשפוט ולדון את העולם וכו' אין כח לשום אדם כי אם להמלוה הגדול בעצמו וכו' כי מי יודע מקום של כל אחד ואחד איך לדונם ולשפוטם לפי מקומם, כי זה אין יודע כי אם הצדיק האמת המלוה הגדול בעצמו שיכול לעשות ר"ה וכו' כי הוא יודע לדון הכל לכף זכות וברחמים גדולים לפי מקומם כי הוא יודע מקום כל אחד ואחד וכו' שאין מי שיכול לשפוט את העולם כי אם מי שהוא בבחינת מקומו של עולם." (ליקוטי הלכות חו"מ העושה שליח לגבות חובו וכו' ה'. ובעוד מקומות רבים כמו בליקוטי מוהר"ן סא, כתוב שהצדיק יכול 'לעשות ר"ה')

הוא 'בעל הבית' של העולם,

"בעל הבית של העולם הינו צדיק האמת." (ליקוטי מוהר"ן תניינא סז) וכן, "הבעל הבית של כל העולם שהוא בחינת שכל הכולל שהוא הצדיק האמת." (ליקוטי הלכות ח"מ פקדון וד' שומרים ה' ד')

הוא 'נכלל' בה' יתברך.⁵

"וכל מעשי הצדיק האמת הם מעשי השם יתברך בעצמו כי הוא נכלל בו יתברך." (ליקוטי הלכות ח"מ מצרנות ד' אות יג)

כל חיות האדם בעולם נובעת ממנו,

"וע"כ העיקר להיות מקורב להצדיק ודבוק בו באמת בכל עת ורגע ובכל נשימה ונשימה שהוא נושם וממשיך הרוח חיים יזכור תיכף שהנשימה הזאת שהיא החיות שלו נמשך מהצדיק האמת." (ליקוטי הלכות העושה שליח לגבות חובו וכו' ג' אות ב')

ואף כל הטובות בעולם באות רק ממנו.

¹ חסידי ברסלב לא רואים בכך רמיה, כי לתפיסתם תורת רבם כ"כ גדולה, כפי שאמר בפירוש שתורתו גדולה יותר מהמקרא (חיי מוהר"ן שסא, וסיפורי מעשיותיו עוד למעלה מכך, עיין בליקוטי מוהר"ן ס'), שזכות גדולה היא לאדם להצטרף לברסלב בעל כרחו.

² כוונת רבים מהם בכל המצוות היא גם לשם ר' נחמן, או "דרך" ר' נחמן. רבים מהם מתפללים אליו ממש [ואין זה קשור לנידון אם מותר לבקש בקשות ממתים, ששם כל הנידון הוא לגבי לבקש ממות שיתפלל או שימליץ טוב עבורנו וכדו', אך הם מבקשים מר' נחמן שיתן להם פרנסה, שיתן בליבם חשק בעבודת ה', ועוד. וכן רובא דרובא חושבים שהוא שומר ומשגיח עליהם ועל כלל העולם, כפי ששמע מליקוטי מוהר"ן ח' "כי הצדיק שומע כל האנחות של הדביקים בו, כי ממנו תוצאות חיים לכל אחד"]. וכן מרן הגר"ש אלישיב זצוק"ל פסק למעשה ש"הריני מקשר" שנאמר ע"י חסידי ברסלב כהקדמה לתיקון הכללי הוא עבודה זרה ממש (מפי כמה עדים נאמנים).

³ פשוט אצלם וכך גם מוכח בספריהם, ש'צדיק האמת' בדורות האחרונים זה רק ר' נחמן (כמובן שגם אם היתה הכוונה לאדם אחר, אין זה מפחית מחומרת הדברים).

⁴ זו הסיבה שהם נוסעים לאומן לר"ה, ויבואר יותר בסוף העלון.

⁵ בכך כנראה מתורצת הקושיא שמצד אחד אנו יודעים שה' אחד ואפס זולתו, ומצד שני ה'צדיק' וכו', אך אל דאגה. בברסלב הכל אפשרי, ולא קשיא. ה' אחד, וה'צדיק' פשוט 'נכלל' בו... (אי שהוא ג', ג' שהם אי' כפי שלעגו רבותינו הראשונים על דתות אחרות שטענו כך).

"כל ההשפעות וכל הדברים הם באים רק מהצדיק האמת, ועל כן כשמקרב להצדיק האמת, יוכל לקבל בקל את מה שצריך לו הן עשירות או בנים, אבל כשהוא רחוק מהצדיק אזי בא לו בקשי גדול, כי כל אחד מקבל עשירות או בנים לפי המזל שלו, והמזל מקבל ההשפעה מהצדיק, כי משם באים כל ההשפעות, ועל כן כשהוא רחוק מהצדיק, אזי המזל צריך לעשות לו כח גדול, כדי לקבל ההשפעה מהצדיק, מחמת שהוא רחוק ממנו." (ליקוטי מוהר"ן ר"מ) וכן, "עיקר החיות, והתקוה, והישועה, והנחמה, מכל הצרות בגשמיות, וברוחניות, הוא הצדיק האמת." (ליקוטי הלכות ח"מ מצרנות ד' ט' וכו' בעוד מקומות רבים)

צריך להתוודות לפניו על כל העוונות,

"ועל כל אלה תזכנו ברחמיך להתוודות ויודי דברים לפני הצדיק וכו' למען יכפר עלינו וכו'." (ליקוטי תפילות תפילה ד') וכן, "וכן הוא בכל דור ודור, שע"י הצדיק האמת ומעט אנשיו שנתעוררו בתשובה עד שהתוודו ויודי דברים לפניו שע"ז נכללו באין סוף. כי הוא פתח להם אור הא"ס עד שהאיר בדעתם מה שהאיר." (ליקוטי הלכות ח"מ גביית חוב מהיתומים אות ב')

וברצונו מכפר על עוונות המתקרבים אליו,

"יש צדיקים אמיתיים שיש להם כח כששותין יין לפעמים למחול עוונות על ידי זה." (ליקוטי מוהר"ן קע"ז) ובחיי מוהר"ן (אות ד"ש): "אמר מה אתם יכולים לעשות תשובה, וכי מספיקים ימיכם וכחכם כולכם לתקן פגם אחד ממה שקלקלתם. רק אני עושה תשובה בשבילכם, ויש לאל ידי לתקן הכל כל מה שקלקלתם עד הנה, רק העיקר מעתה לא תעשו עוד. ואפילו מהיום והלאה אני מקפיד על השגות שתעברו ח"ו, רק העיקר שעל כל פנים תשמרו עצמכם ממזיד ועוד דבר מזה הרבה".

ובלעדיו אי אפשר לעשות תשובה.

"עיקר התשובה מי שרוצה לזכות לתשובה באמת לתקן עוונותיו אי אפשר, כי אם על ידי הצדיק." (ליקוטי הלכות גיטין ג' יט)

אצלם אי אפשר להתקרב לה' כלל, בלי להתקרב לר' נחמן,

"פעם אחת דבר עמי שא"א להיות איש כשר באמת כי אם כשמתקרבין להצדיק האמת שבדור. ענה ואמר קודם שנמצא הצדיק האמת בעולם יכולים להתקרב להשי"ת מעצמו. אבל אחר שכבר נמצא הצדיק האמת בעולם אי אפשר להתקרב להשם יתברך באמת בשום אופן, כי אם כשזוכין להתקרב אליו." (חיי מוהר"ן רצט) וכן "כי אין ממש בעבודה כי אם על ידי הצדיק האמיתי." (שיחות הר"ן קיא, וכע"ז בעוד מקומות רבים)

ולוא שהוא יביא אותנו לכך, אי אפשר להגיע לתכלית הטוב אשר לכך נוצרנו.

"צריכין לבכות ולזעוק מאד מאד לפני השי"ת וכו' וישלח לנו מהרה צדיקי אמת שישתדלו בתקונותינו ויאירו בנו השגות אלוקות להביאנו אל התכלית הטוב אשר לכך נוצרנו אשר אי אפשר לזכות לזה כי אם על ידי הצדיק האמת הגדול במעלה מאד מאד שיש לו כח לרפאות חולים מדוכאים בחליי הנפש כמונו היום בעקבות משיחא כאשר יודע כל אחד בנפשו וכו'." (ליקוטי הלכות אורח חיים הלכות השכמת הבוקר ו')

עיקר הגלות והפגמים היוצאים ממנה מגיעים מהזלזול בכבודו.

"הכלל, שעיקר התרחקות ישראל מאביהם שבשמים, ועיקר כלל כל הפגמים ואריכת הגלות, הוא ע"י הפגם שפוגמין בכבוד הצדיק האמת." (ליקוטי הלכות חושן משפט מצרנות ד' יג, ובעוד מקומות)

כל המצוות ובפרט התפילות צריך לקשר אליו, ובלי זה הוי' לוח רשע ולא ישלם.

"כל העבודות שהאדם עובד ה' ית', בפרט עבודת התפילה שהיא עיקר עבודה שבלב, הכל צריכים לקשר להצדיק האמת שהוא בחי' המלוה הגדול שצריכים לסלק לו כל החובות וההלוואות שלוין ומקבלין ממנו בכל יום ובכל עת ובכל שעה, שהם כל ההשפעות שהאדם מקבל. והסילוק הוא ע"י הכוחות שהאדם מכניס בעבודתו בפרט בתפילה, כשזוכה לקשר הכל להצדיק האמת שהוא בחי' המלוה הגדול. ע"ז מקיים בחינת סילוק כל החובות וההלוואות שלוה ומקבל בכל עת" (ליקוטי הלכות ח"מ העושה שליח וכו' ה' טו, וכי"ב רבות בכתביהם, כגון בליקוטי הלכות ח"מ, העושה שליח וכו' ב' ד:). "ולקשר עצמנו בשעת עשיית כל מצוה ומצוה להצדיק האמת שבדור." (וכן בליקוטי מוהר"ן תניינא א' מובא העניין הזה בקשר ל'כל צבא השמים לך משתחוים')

כדי להתקרב אליו צריך שישליך מעליו השכל לגמרי [כי השכל רק מעכב מללכת אחריו].

"ועיקר אתערותא דלתתא שלהם הוא שיפשיטו את דעתם ויסלקו את חכמתם ושכלם לגמרי כאלו אין להם שום שכל כלל רק יטו אזנם ולבבם היטב לקול דברי הצדיק האמת. וימסרו לבם ושכלם אליו לגמרי." (ליקוטי הלכות ציצית לה, וכו' בעוד מקומות רבים)

חשוב לתת לו ממון.

"הוכיח את אחד שלא היה אצלו כמה שנים וכו', ועל כן כל אחד ואחד צריך לתן איזה כח וסיוע לזה הצדיק להיות לו צותא, וכו'. ויש שהם נעשים לו בחינת צותא על ידי תפלתם או על ידי יראת שמים שלהם, שעל ידי זה נותנין כח וסיוע לזה הצדיק. ויש שנותנים לו ממון או כיוצא בזה" (חיי מוהר"ן שטז, וכן במקומות רבים יש דברים מעניין עבודת הצדיק "לכנוס ממון לעצמו". (למשל חיי מוהר"ן כ"ה, קיב, תצט, וכן בליקוטי הלכות ח"מ הפקר ונכסי הגר ד' אות ב' מעניין נתינת צדקה לצדיק האמת, ועוד)

מי שיתקרב אליו יגיע לדרגות גבוהות יותר מכל המפורסמים,

"עם הקטן שבאנ"ש יהיה נעשה עמו מה שלא נעשה עם הגדול שבמפורסמים של עכשיו." (חיי מוהר"ן שיב)
"תצייר לעצמך שהגדול שבדור של עכשיו לבסוף בודאי יעמוד ליד הפתח ויקנא מאוד בכל הקרובים אליו,
כ"ש שיקנא במי שזוכה להושיט לי אש למקטרת." (שם שיד)

גם לאחר מיתה יש ניסיון וקושי להתקרב אליו [- גם בעולם האמת לא ברור שהוא הצדיק (!)].

"יש נשמות הרשעים ה'מתנגדים' שרוצים להטעותו מהצדיק האמת כדי למנעו שלא יתחזק לבוא אליו
בשביל תיקון... וסיפר מעשה לעניין זה שצריכים להתחזק להתקרב להצדיק גם לאחר מיתה כי גם שם
צריכים התחזקות אמונה." (חיי מוהר"ן קא)

וכל היהדות אצלם סובבת על הציר של התקרבות לר' נחמן או התרחקות ממנו.⁶

למשל: "לנסוע לצדיק האמת, כי יש צדיקים הרבה, אבל יש בחינות נקודות האמת בין הצדיקים,
שכשרוצים להתקרב אליו, שבזה תלוי הכל." (ליקוטי מוהר"ן סו) "כשצריך לעשות דבר שכל יהדותו תלוי בו
דהיינו להתקרב לצדיק האמת." (ליקוטי הלכות ח"מ חלוקת שותפות ג' א')

כל הציטוטים שהובאו אינם אפי' טיפה מן הים מהכתוב בספריהם, ודברים אלו נלקטו ע"י אדם שאינו
בקי כ"כ בכתביהם. ואם היה אחד מהם מלקט, מסתבר שהיה מוצא הרבה יותר.

עניינים נוספים:

עניין ה'התבודדות'. בברסלב נוהגים לשוחח עם הקב"ה 'בגובה העיניים'.⁸ לא זו הצורה הראויה לעמוד
לפני ה', אלא כל הדיבור עם הקב"ה צריך להיות בצורה של יראה והכנעה מפני ה', כלשון הגמרא (ברכות
סא.): "לעולם יהיו דבריו של אדם מועטין לפני הקדוש ברוך הוא, שנאמר (קהלת ה' א') אל תבהל על פך
ולבך אל ימהר להוציא דבר לפני האלקים כי האלקים בשמים ואתה על הארץ על כן יהיו דבריך מעטים".
ובעוד מקומות רבים בדברי חכמינו רואים שצורת העמידה לפני הקב"ה צריכה להיות ביראה עצומה, ולא
כפי השגור על לשונם 'כמו חבר' (שכביכול תרגיש שהקב"ה 'חבר' שלך). כמובן שאין כוונתנו לומר ח"ו שלא
צריך קשר אישי עם הקב"ה, אלא שלא זו צורת הקשר הנכונה עם השי"ת.⁹

עניין 'ירידה לצורך עליה'. בכתבי ברסלב נאמר¹⁰ שאדם שחטא צריך להבין למפרע שדווקא ע"י העבירה
שעבר זכה למעלות גבוהות מאד שלא יכל להשיג אם לא היה חוטא. וח"ו לחשוב שניתן להשיג קרבת ה'
על ידי למרוד בה' ולעבור על מצוותיו!! ולדבריהם קשה מאד: א. מדוע לא לחטוא לכתחילה במזיד, הרי
למפרע יתברר שרק כך יכל להשיג קרבת ה' וסודות התורה שא"א להשיג בלי זה? ב. הרי בשעת הניסיון
היה עליו לבחור בטוב. היתכן שבכך שבחר ברע נגד רצון ה', הרויח יותר מאילו היה שומע בקול ה'?

רבים האריך במעלת השמחה כמטרה לעצמה. ודאי שהשמחה הכרחית כאמצעי להחלוקה בדרכי ה'. אלא
שבברסלב קוראים שמחה לבדיחות וליצנות, עד כדי כך שמרגלא בפומייהו "עיקר השמחה ע"י מילי
דשטותא"¹¹, ואין אצלם גבול ברור שממש ואילך נחשב לליצנות אסורה. ואילו בכל התורה, הליצנות
מגונה מאד. גם ברור לכל בר דעת, שמילי דשטותא לא משמחים שמחה אמיתית אלא רק מסיחים דעת,
וכאשר פג הרושם של הבדיחה, נעשה האדם יותר עצוב וריק ממה שהיה לפני כן.

יש עוד הרבה מה להרחיב בעניינים אלו, וישנם עוד נושאים רבים שלא הובאו מפני קוצר הגיליון.

מה שמושך בברסלב זה החבל למשיכה מהבור שזרק ר' נחמן למיזאש. ואף אם זו גישה נכונה, אסור
לעזוב את עיקרי תורת משה, שעל יחוד ה' יהודים בכל הדורות פשטו צווארם לשחיטה על קידוש ה'.

בספרים ועלונים שונים שנכתבו ע"י חסידי ברסלב, מסופר על רבים מגדולי ישראל שכביכול אהדו את
דרכה של חסידות ברסלב. ובכך ממשיכים בדרכו של ר' נתן רבם שסבר שמותר לרמות כדי לקרב אנשים

⁶ להמחשה: לפחות רבע מליקוטי מוהר"ן עוסק בגדולת הצדיק האמת ומעלת ההתקרבות אליו, ובשאר ספריהם אף יותר מכך.

⁷ אין כל קשר בין ההתבודדות הכתובה בספרי המוסר לבין מה שנקרא בלשונם התבודדות. שם מדובר או על חשבון נפש או על
להתרחק מחברת בני אדם שמזיקים לעבודת ה', והם מדברים על שיחה עם ה'.

⁸ "כדבר איש אל רעהו" (ליקוטי מוהר"ן תניינא צה ועוד), וכן בדרך שיחה עם השי"ת ולא בדרך תפילה (שם אות צז).

⁹ ועיקר הקשר האישי בין האדם לקונו היא ע"י התפילה שתיקנו חז"ל בכל חלקיה ופרטיה שמשליך יהבו על ה', וכמו שהאריכו
רבותינו המקובלים כיצד מתעלה האדם על כל קומתו, מתקרב לקב"ה, מתקן ונתקן.

¹⁰ למשל בליקוטי מוהר"ן כ"ב, ונ"ו, ובעוד מקומות רבים. ולכאורה זו הסיבה שרבים מחסידי ברסלב לא אוהבים דיקדוק מופלג
בהלכה, כי הם לא מפחדים להכשל ולעבור על רצון ה', כי בתת מודע לפי דעתם המשובשת – יתברר למפרע שזה היה כדאי.

¹¹ ליקוטי הלכות נפילת אפיים ד' וכן "אי אפשר לבא לשמחה כי אם על ידי מילי דשטותא דייקא" (ליקוטי הלכות או"ח נשיאת כפיים
הלכה ד' אות ה', ובמקומות רבים בכתביהם יש מגודל מעלת מילי דשטותא).

לברסלב.¹² גדולי ישראל המובהקים בכל הדורות התנגדו לברסלב,¹³ חלקם בחיים וניתן לשאול את פיהם.¹⁴ ואף אלו שלא מדברים נגדם בגלוי מתבדלים מהם, ולא ימצאו בכינוסיהם שאר גדולי ישראל.

לחסידי ברסלב עצמם לא חשוב לדעת מה דעתם גדולי ישראל בשום עניין, כי לדעתם כולם "מפורסמים של שקר"¹⁵ ו"שדין יהודאין"¹⁶, שלא השיגו כלום בעבודת ה', כי לא התקרבו ל"צדיק האמת".

לאחרונה פורסמו קונטרסים רבים מאד¹⁷ המעוותים בזדון את סוגיית ההתקשרות. ומודעה רבה לכל מי שמסתפק בדברים שילך לברר את הדברים בצורה רצינית (יחד עם ת"ח מובהק),¹⁸ ולא ילך כעור באפילה אחר הרעש הגדול שעושים בריבוי העלונים (האמת בעוה"ז, בדרך כלל יותר שקטה מהשקר).

"כל העולם כלו תלוי בראש השנה שלי" (חיי מוהר"ן תה)

לא רבים יודעים מדוע לשיטתם יש עניין כל כך גדול לנסוע לאומן לראש השנה. לאחר כל זה העניינים מתבהרים קצת. שהרי כפי שפירשנו, לדעתם אי אפשר כלל לעבוד את ה' בלי תיווך של "צדיק האמת", כי הוא הרי מקומו של עולם ובעל הבית על העולם, וגם שיש בעבודתו פגמים שרק הצדיק יכול לתקן אותם אם נקשר אליו את עבודתו. וא"כ בר"ה שהוא יום הדין, וודאי שלא נוכל לזכות בדין אם ה' לבדו ישפוט אותנו. ומי ששופט את כל באי העולם בר"ה זה ה'צדיק' שדן לכף זכות, ומי שבא אליו בעצמו שלא ע"י שליח זוכה יותר להמתיק את הדינים. לכן הם באים ל'צדיק האמת', מתבטלים אליו, ו'נכללים' בו, כדי שהוא ישפוט אותם לכף זכות¹⁹, ומתוודים לפניו על כל העוונות, כדי שיכפר להם וימתיק להם הדינים וכך יצאו מלפניו זכאים בדין.

רבים טסים לאומן כדי לקבל 'אורות'. לנו לא נותר אלא לדמיין אלו 'אורות' נשגבים היו במקדשי הבעל בתקופת אחאב עם עגלי הזהב ונביאי הבעל והאשרה.

¹² כמה דוגמאות קטנות של סיפורים שהוצאו מהקשרם: באחד העלונים הצבעוניים הופיעה תמונה של ר' חיים קנייבסקי בלי שום קשר לנאמר שם, כתבו שמרן הגר"ע יוסף זיע"א הנחה ישיבה אחת שלא לסלק בחור שטס לאומן (ובכך רצו להראות כאילו שסבר שראוי לנסוע לשם, דבר שכידוע היה להדיא נגד דעתו), מספרים שמרן הגר"ש אלישיב התבונן בשכנו הברסלבר כשיצא לאומן, ומביאים מכך ראיה שהעריך את דרכו... על הסטייפלער כתבו שראו אותו רוקד עם ליקוטי תפילות של ברסלב. והמספר הוסיף ש"למען הדיוק" הספר לא היה בידי, אלא היה מונח על השולחן (אגרת לבן דורנו). ואם היה מונח שם גם עיפרון, אזי היתה לנו הסכמה מהסטייפלער לחברת העפרונות...

דוגמאות של שקרים ממש: בעלונים רבים מאד הם כתבו על מרן הסטייפלער זצ"ל שכביכול למד כל יום בליקוטי מוהר"ן. והעיד בנו הגר"ח שלא שמע על כך מעולם, ור' משה גולדשטיין (ר"י שערי יושר) מעיד שהסטייפלער אמר לו 'ברסלב זה עבודה זרה' (אמנם י"א שסבר שאמירת "הריני מקשר" אינה ע"ז). על החזו"א סיפרו חסידי ברסלב בכמה וכמה ספרים ועלונים שהורה ללמוד בכתבי ברסלב, ועיין בארחות רבינו (ח"ה עמ' רד) שמעיד כיצד השתלשלה הטעות (שמסיים שם במילים 'וזה יוצא מהאזנה שלא ברשות לשיחות של אחרים'), והחזו"א מעולם לא אמר ללמוד מוהר"ן. וכן לענין מרנא החפץ חיים, שסבר שחרם הגר"א על החסידים תקף גם כיום על ברסלב ועוד חסידות (מפי נכדו הגאון ר' הלל זקס זצ"ל. ובדומה לכך העיד בשמו גם הרב מפוניבז' הגר"ש כהנמן זצ"ל ומעוד חכמים).

¹³ כמה דוגמאות: מרנא הגר"ח קנייבסקי והגר"ש אויערבך שליט"א בירכו ועודדו את הרב י"כ שליט"א מצפת על כך שכתב חוברת שעניינה לזלזל בר' נחמן ובכתביו, מרן הגר"א שליט"א הורה לאחרונה לישיבה אחת לסלק בחורים שנתפסו לברסלב והוסיף שזה גרוע יותר מכאלו שאינם שומרים תו"מ. מרן הגר"נ קרליץ אינו נכנס לבתי כנסיות שלהם כדין בית מינות. ולהבחיל"ח: מרן הגר"ש אלישיב זצוק"ל אמר למו"ץ ידוע שמסתפק האם מותר לטלטל בשבת בעיר אחת על אף שהעירוב שם מהודר, כיון שיש שם ברסלבים 'אדוקים' שפוסלים את העירוב. מרן הגר"ע יוסף זצ"ל היה מדבר בקביעות בשיעוריו בלויין נגד הנסיעה לאומן ונגד ההתבודדות, ואף בירך בפומבי את הרב י"כ הנזכר בשיאה של המחלוקת שהיתה עליו בצפת מצד אנשי ברסלב ואמר לו 'ואתה על במותימו תדרוך', ועוד.

¹⁴ אחת הסיבות הפשוטות למתבונן לכך שאינם יוצאים במפורש נגד ברסלב, נתאר לעצמינו מה היה קורה אם למשל ר' חיים קנייבסקי יוצא מחר מכתב נגד ברסלב, מעתה ואילך הרבה אנשים לא יפסלו את ברסלב, אלא את ר' חיים קנייבסקי. ובד"כ מי שאכן יפסול את דרכה של חסידות ברסלב כבר עתה לא אוהד את ברסלב, והיציאה יתרה על השבח. וישנן סיבות פשוטות נוספות.

¹⁵ חיי מוהר"ן תקלז: "אמר לעניין המפורסמים של שקר כי על הבעל דבר קשה מאד לטרוח עם כל העולם להטעות מדרך הישר, על כן העמיד מפורסם אחד במקום פלוני ומפורסם אחד במקום פלוני".

¹⁶ כך קורא ר' נחמן לת"ח שחולקים על דרכו (על פי ליקוטי מוהר"ן יב, וכו'), ושם (יב) מוכח שמבין שרוב הלומדים הם כאלו.

¹⁷ למשל תרוממנה קרנות צדיק, שפת אמת תיכון לעד (שניהם כביכול "עונים" על טענות רי"כ. וכדאי לעיין היטב בדבריהם ובדברי רי"כ, ולהוכיח שמלבד המלל הרב כ-250 עמ' יחד שרובו חוזר ע"ע שוב ושוב, אינם מתרצים אף אחת מטענותיו), האגרת לבן דורנו (נכתב כביכול ע"י 'ליטאי' שיגילה את ה'אורי' בברסלב), תורה שבע"פ, אור זרוע לצדיק, ועוד. כל מי שמכיר מעט את הסוגיא יכול להשיב בקל.

¹⁸ ר' נחמן פחד מאד מבירור שכלי. למשל: "כל מי שיציית לי ויקיים כל מה שאני מצוה יהיה צדיק גדול אך העיקר להשליך השכל של עצמו לגמרי" (חיי מוהר"ן שכ), וכן מה שהובא כאן בעמ' 2. מבחינתו מה שהתנגדו לו זה רק ראייה לדרכו, וכ"ש אם המתנגדים הם יותר ת"ח (שהם משורש קורח, והוא לדבריו היה נשמת משה רבינו ע"ה, ולמעלה מכך) כדמוכח בכתביו (למשל בשיחות הר"ן פב ועוד).

¹⁹ הציטוטים בהקשר הובאו לעיל בעמוד הראשון.